

Małgorzata Sadkowska-Todys, Bożena Kucharczyk

KAMPYLOBAKTERIOZA W POLSCE W 2010 ROKU

CAMPYLOBACTERIOSIS IN POLAND IN 2010

Zakład Epidemiologii Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego
Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie

STRESZCZENIE

CEL. Celem pracy jest ocena sytuacji epidemiologicznej kamylobakteriozy w Polsce w 2010 roku.

MATERIAŁ I METODY. Ocenę przeprowadzono na podstawie wyników analizy danych z corocznych biuletynów „Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce” za lata 2009-2010 (MP Czarkowski i in., PZH i GIS), informacji z formularzy o indywidualnych zachorowaniach i z formularzy dochodzeń epidemiologicznych w ogniskach kamylobakteriozy, nadesłanych przez stacje sanitarno-epidemiologiczne do Zakładu Epidemiologii oraz danych pochodzących z Departamentu Badań Demograficznych Głównego Urzędu Statystycznego. Wszystkie zachorowania były kwalifikowane zgodnie z obowiązującą w nadzorze definicją przypadku.

WYNIKI. W 2010 r. w Polsce zarejestrowano 375 zachorowań na kamylobakteriozę, zapadalność 0,98 na 100 000 mieszkańców. Zgłoszono 367 przypadków potwierdzonych i 8 prawdopodobnych. Nie zarejestrowano zgonów. Najwięcej zachorowań zarejestrowano w województwie śląskim - 171 przypadków, 45,6% wszystkich zachorowań. Najwyższą zapadalność odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim - 4,76 na 100 tys. Hospitalizowano 54,1% chorych najmniej w województwie warmińsko-mazurskim - 17,6% a w pięciu województwach powyżej 90%.

Gatunek pałeczek *Campylobacter* określono u 305 chorych (około 81,3%). W 2010 r. zachorowanie 275 osób (około 73,3%) było wywołane przez *C. jejuni* a 27 (7,2%) przez *C. coli*. Zachorowania spowodowane *C. coli* były głównie rejestrowane w województwie małopolskim - ponad 55% wszystkich przypadków wywołanych przez pałeczki tego gatunku w Polsce. Najwięcej zachorowań 292 -77,6% odnotowano w grupie wieku od 0 do 4 lat. Zachorowało 209 mężczyzn i 166 kobiet.

W 2010 r. zarejestrowano 4 rodzinne ogniska spowodowane pałeczkami *Campylobacter* oraz jedno wśród dzieci przebywających na koloniach, gdzie było narażonych 78 osób, w tym 53 dzieci do 14 roku życia. Zachorowało 12 dzieci w wieku 8-14 lat.

WNIOSKI. Pomimo wzrostu liczby odnotowanych zachorowań na kamylobakteriozę w Polsce jest to nadal

ABSTRACT

AIM. The aim of this work is to evaluate the epidemiological situation of *Campylobacter* in Poland in 2010

MATERIAL AND METHODS. The evaluation was based on results from analysis of: the yearly bulletin “Infectious Diseases and food poisoning in Poland” between the years 2009-2010 (MP Czarkowski i in., PZH i GIS), reports from individual cases and epidemiological investigations of outbreaks linked to *Campylobacter*, sent by Epidemiological Departments in Sanitary Stations to the Department of Epidemiology at NIZP-PZH. Data was also collected from the Department of Demographical Research based at the Central Statistics Office. All reported cases were verified in accordance with the case definition required for surveillance.

RESULTS. In 2010, 375 cases of *Campylobacter* were reported in Poland, yielding an incidence of 0.98 per 100,000 inhabitants. Of cases reported 367 were confirmed and 8 probable. No deaths were reported. Over, 46% (171) of all cases reported were from the Śląskie voivodship. The highest incidence of 4.76 per 100,000 was observed in Warmińsko-Mazurskie voivodship. Fifty-four per cent of people were hospitalized, the least in Warmińsko-Mazurskie voivodship (17.6%) and in 5 voivodships over 90% of their cases were hospitalized.

Campylobacter was isolated in 305 people who were ill (approximately 81%). In 2010, 275 (73.3%) people were identified as being infected with *C. jejuni* and 27 (7.2%) with *C. coli*. Illness due to infection with *C. coli* was mainly reported in Małopolskie Voivodship, over 55% of all cases were infected with this species. The highest number of cases (292; 77.6%) was observed among children aged between 0-4 years. In terms of gender, a total of 209 men and 166 women were reported as ill.

In 2010 4 family outbreaks caused by *Campylobacter* were reported. One outbreak was also reported among children attending a summer camp, where 78 people were exposed, 53 children of which were up to

choroba, która jest nie wystarczająco często diagnozowana, rozpoznawana i rejestrowana na terenie kraju. Gatunek izolowanych pałeczek *Campylobacter*, odpowiedzialnych za zachorowanie jest określany w znaczącej liczbie zachorowań - i zwiększa się sukcesywnie w ostatnich latach.

Słowa kluczowe: *kampylobakterioza, epidemiologia, Polska, rok 2010*

W Polsce istnieje obowiązek rejestracji zachorowań na kampylobakteriozę, określony w ustawie o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi z dnia 5 grudnia 2008 r. Jednak zgłaszalność zachorowań jest bardzo niska – zapadalność utrzymuje się na poziomie ok. 1 na 100 000 w porównaniu do krajów Unii Europejskiej, gdzie np. w 2004 r. kształtowała się na poziomie ok. 48/100 000.

Celem pracy jest ocena sytuacji epidemiologicznej kampylobakteriozy w Polsce w 2010 r. w porównaniu z latami wcześniejszymi.

MATERIAŁ I METODY

Ocenę sytuacji epidemiologicznej kampylobakteriozy w Polsce w 2010 r. przeprowadzono na podstawie wyników analizy danych z: rocznego biuletynu „Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce w 2010 roku” (Czarkowski MP i in., W-wa, NIZP-PZH i GIS), informacji z formularzy o indywidualnych zachorowaniach i z formularzy dochodzeń epidemiologicznych w ogniskach kampylobakteriozy nadesłanych do Zakładu Epidemiologii NIZP-PZH przez wojewódzkie stacje sanitarno-epidemiologiczne oraz danych z Departamentu Badań Demograficznych Głównego Urzędu Statystycznego.

Przypadki zachorowań na kampylobakteriozę klasyfikowane były zgodnie z kryteriami zawartymi w definicji przyjętej przez Komisję Europejską w decyzji z dnia 28 kwietnia 2008 r. zmieniającej decyzję 2002/253/EC i wprowadzonej do rutynowego nadzoru w Polsce w 2009 r.

WYNIKI

W Polsce w 2010 r. zgłoszono 375 zachorowań na kampylobakteriozę, czyli o 15 zachorowań więcej niż w roku 2009. Zapadalność wyniosła 0,98 na 100 000 mieszkańców. Zarejestrowano 367 zachorowań, które spełniały kryteria przypadku potwierdzonego i 8 zakwalifikowanych jako prawdopodobne.

14 years of age. A total of 12 children between 8-14 years became ill.

CONCLUSIONS. Despite the increase in cases of *Campylobacter* reported, the disease remains underdiagnosed and under-reported. The species of *Campylobacter* responsible for diseases has been identified in a significant number of cases and has steadily increased in recent years.

Key words: *kampylobakterioza, epidemiologia, Polska, 2010*

Zachorowania na kampylobakteriozę odnotowano w 11 województwach, jednak tylko w 6 z nich (lubuskim, małopolskim, mazowieckim, śląskim, warmińsko-mazurskim i wielkopolskim) są zgłaszane one corocznie. Świadczy to, że w województwach tych przynajmniej czasami, w przypadku diagnostyki różnicującej choroby przebiegające z biegunką, uwzględniane są w badaniach, również zakażenia pałeczkami *Campylobacter*. Najwięcej zachorowań, jak co roku, zarejestrowano w województwie śląskim. Łącznie w województwie tym wystąpiło 171 przypadków, co stanowi 45,6% wszystkich zachorowań zgłoszonych w Polsce. Natomiast najwyższą zapadalność odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim – 4,76. Ponadto wysoka zapadalność była w województwach: lubuskim – 3,66 na 100 tys., przy łącznej liczbie zachorowań 34 oraz w małopolskim – 2,26, liczba zachorowań 36. Jednak w województwach tych ponad 90% zgłoszonych przypadków było hospitalizowanych, co wobec w większości zachorowań względnie łagodnego przebiegu klinicznego wskazuje na duże niedorejestrowanie tych zachorowań. W województwie kujawsko-pomorskim w porównaniu z poprzednimi latami, kiedy rejestrowano tylko pojedyncze przypadki kampylobakteriozy, w 2010 r. odnotowano ich 23, co dało zapadalność 0,63 na 100 tys. Ponieważ odsetek hospitalizacji zarejestrowanych przypadków jest wyższy niż 90% oznacza to, że przynajmniej w niektórych przypadkach osób chorych, które były hospitalizowane, są wykonywane badania w kierunku zakażenia pałeczkami *Campylobacter*. W pozostałych województwach zgłaszane są tylko pojedyncze zachorowania w roku, co świadczy o niedostatecznej diagnostyce tej choroby.

Odsetek osób hospitalizowanych w Polsce z powodu kampylobakteriozy był podobny jak w poprzednich latach i wyniósł 54,1%, najmniejszy odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim – 17,6% i śląskim – 41,5%. W pozostałych województwach wynosił on powyżej 65% (tab.I).

Według formularzy - wywiadów o chorobie zakaźnej nadesłanych przez stacje sanitarno - epidemiologiczne z terenu całego kraju, w 2010 r. nie odnotowano

Tabela I. Kampylobakterioza w Polsce w latach 2009-2010. Liczba zachorowań i zapadalność na 100 000 mieszkańców, liczba i odsetek hospitalizowanych wg. Województw*

Table I. Campylobacteriosis in Poland in years 2009-2010. Number of cases and incidence rate per 100 000 population by voivodeship

Województwo	2009 r.								2010 r.							
	Liczba zachorowań w kwartałach				ogółem zach.	zapad.	Hospitalizacja		Liczba zachorowań w kwartałach				ogółem zach.	zapad.	Hospitalizacja	
	I	II	III	IV			liczba	%	I	II	III	IV			liczba	%
Kujawsko-Pomorskie	-	1	-	1	2	0,10	2	100	4	1	1	7	23	0,63	12	92,3
Lubelskie	1	-	-	-	1	0,05	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-
Lubuskie	3	11	21	12	47	4,66	47	100	6	9	12	7	34	3,36	33	97,1
Małopolskie	5	11	11	9	36	1,09	31	86,1	6	15	7	13	34	1,24	34,00	90,2
Mazowieckie	4	2	6	5	17	0,33	8	47,1	3	6	5	8	22	0,42	16	72,7
Podkarpackie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	4	0,19	4	100
Pomorskie	1	-	-	1	2	0,09	1	50	-	-	-	3	3	0,13	2	66,7
Śląskie	24	43	54	50	171	3,68	65	38	24	46	56	45	171	3,69	71	41,5
Świętokrzyskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	0,16	-	-
Warmińsko-mazurskie	3	4	18	14	39	2,73	9	23,1	11	10	33	14	68	4,76	12	17,6
Wielkopolskie	11	8	13	13	45	1,32	45	100	10	5	1	1	17	0,50	16	94,1
RAZEM	52	80	123	105	360	0,94	209	58,1	64	93	117	101	375	0,98	203	54,1

Źródło danych: „Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce” za lata 2005-2010 (MP Czarkowski i in., PZH i GIS)

* - w 5 województwach nie zarejestrowano zachorowań na kampylobakteriozę

Źródło danych: Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce. NIZP-PZH, GIS, Warszawa. Roczniki 2009-2010

zgonów, których wyjściową przyczyną były zakażenia pałeczkami *Campylobacter*. Potwierdzają to także dane z Głównego Urzędu Statystycznego.

Gatunek pałeczek *Campylobacter*, odpowiedzialnych za zachorowanie określono u 305 chorych (około 81,3%). Odsetek wyizolowanych od chorych pałeczek *Campylobacter*, u których określono gatunek, zwiększa się sukcesywnie w ostatnich latach. W 2010 r. zacho-

rowanie 275 osób (około 73,3%) było wywołane przez *C. jejuni*, a 27 (7,2%) przez *C. coli*. Zachorowania spowodowane *C. coli* były przede wszystkim rejestrowane w województwie małopolskim. Zarejestrowano tam ponad 55% wszystkich pałeczek tego gatunku, które wystąpiły w Polsce, ponadto stanowiły one w tym województwie ponad 36,5% wszystkich zgłoszonych przypadków kampylobakteriozy. Zachorowania *C. coli* występowały także w województwie śląskim i choć było to ponad 29% przypadków zarejestrowanych w kraju, to w województwie tym stanowiły one tylko niewiele ponad 4,6% wszystkich zachorowań. Ponadto stwierdzono zachorowania wywołane przez pałeczki *C. upsalensis* - 1 zachorowanie i *C. lari* - 2 zachorowania. Podobnie jak w latach ubiegłych zachorowania, których czynnikiem etiologicznym były pałeczki *C. upsalensis* i *C. lari* wystąpiły jedynie w województwie wielkopolskim. W 70 przypadkach (około 18,6%) nie określono gatunku bakterii (tab. II).

Większość zachorowań na kampylobakteriozę (292 przypadki - ponad 77,6%) wystąpiła u dzieci z grupy wieku od 0 do 4 lat oraz dzieci starszych i młodzieży w grupie wieku 5-19 lat - 50 przypadków (ponad 13%). U osób w wieku 20-49 lat zarejestrowano 17 zachorowań, natomiast u osób powyżej 50 r.ż. - 15 zachorowań (tab. III). W 2010 r. zachorowało 209 mężczyzn i 166 kobiet.

Dominującym objawem u osób chorych była biegunka, która wystąpiła u 362 osób (ponad 96,5%), w tym u 137 (około 38%) była z krwią lub ze śladami

Tabela II. Kampylobakteriozy w Polsce w 2010 r. Gatunki pałeczek *Campylobacter* wyizolowanych od chorych wg województwTable II. Campylobacteriosis in Poland in 2010. The species of *Campylobacter* strains isolated from cases

Województwo	gatunek pałeczek <i>Campylobacter</i>				
	<i>C. jejuni</i>	<i>C. coli</i>	<i>C. upsalensis</i>	<i>C. lari</i>	nieokreślone
Kujawsko-Pomorskie	2	-	-	-	11
Lubelskie	11	-	-	-	23
Małopolskie	15	15	-	-	11
Mazowieckie	20	2	-	-	-
Podkarpackie	4	-	-	-	-
Pomorskie	1	-	-	-	2
Śląskie	158	8	-	-	5
Świętokrzyskie	2	-	-	-	-
Warmińsko-mazurskie	49	1	-	-	18
Wielkopolskie	13	1	1	2	-
RAZEM	275	27	1	2	70

Źródło danych: ankiety o indywidualnych zachorowaniach na kampylobakteriozę, nadesłane przez Wojewódzkie Stacje Sanitarne-Epidemiologiczne do Zakładu Epidemiologii NIZP-PZH.

Tabela III. Kampanylobakterioza w Polsce w 2010 roku. Liczba przypadków zachorowań w podziale na wiek i gatunek pałeczek *Campylobacter*

Table III. Campylobacteriosis in Poland in 2010. Number of cases by age

Grupa wieku	gatunek pałeczek <i>Campylobacter</i>					ogółem
	<i>C. jejuni</i>	<i>C. coli</i>	<i>C. upsalensis</i>	<i>C. lari</i>	nieokreślone	
0	82	8	1	2	21	114
1	64	9	-	-	31	104
2	41	3	-	-	7	51
3	14	-	-	-	3	17
4	5	-	-	-	1	6
0-4	206	20	1	2	63	292
05-09	22	1	-	-	2	25
10-19	22	1	-	-	2	25
20-49	14	1	-	-	2	17
50-59	3	2	-	-	1	6
>60	8	2	-	-	-	10

Źródło danych: ankiety o indywidualnych zachorowaniach na kampanylobakterię, nadesłane przez Wojewódzkie Stacje Sanitarne-Epidemiologiczne do Zakładu Epidemiologii NIZP-PZH.

krwi. Gorączka wystąpiła u ponad 59,7% osób chorych a u 28% chorych (tab. IV).

W 2010 r., odnotowano 5 ognisk kampanylobakteriozy w kraju – 2 w lubuskim i po jednym w śląskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Cztery były wywołane gatunkiem *Campylobacter jejuni*, a w jednym nie określono gatunku pałeczek *Campylobacter coli*. W czterech przypadkach były to, tak jak w większości ognisk spowodowanych tym patogenem, małe ogniska rodzinne, w których chorowały po dwie osoby. Natomiast piąte ognisko było pierwszym tak dużym ogniskiem wywołanym przez pałeczki *Campylobacter* w Polsce. Wystąpiło w ośrodku wypoczynkowym i było spowodowane przez pałeczki *C. jejuni*. Łącznie było narażonych 78 osób, w tym 53 dzieci do 14 roku życia. Zachorowało 12 osób – były to dzieci w wieku 8-14 lat

Tabela IV. Kampanylobakterioza w Polsce w 2010 roku. Najczęściej występujące objawy

Table IV. Campylobacteriosis in Poland in 2010. Main symptoms

objawy	gatunek pałeczek <i>Campylobacter</i>					Razem
	<i>C. jejuni</i>	<i>C. coli</i>	<i>C. upsalensis</i>	<i>C. lari</i>	nieokreślone	
biegunka (z krwią)	266 (112)	26 (12)	1 (0)	2	67 (13)	362 (137)
bóle brzucha	53	4	-	1	14	72
wymioty	70	9	-	1	25	105
gorączka	169	14	-	1	40	224
inne	51	2	-	-	16	69

Źródło danych: ankiety o indywidualnych zachorowaniach na kampanylobakterię, nadesłane przez Wojewódzkie Stacje Sanitarne-Epidemiologiczne do Zakładu Epidemiologii NIZP-PZH.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

1. W Polsce zachorowania na kampanylobakteriozę nie są wystarczająco często diagnozowane, rozpoznawane i rejestrowane. Świadczy o tym zarówno coroczne raportowanie zachorowań tylko z 6 województw z terenu kraju oraz to, że w wielu województwach ponad 65% zgłaszanych zachorowań to przypadki hospitalizowane.
2. Gatunek pałeczek *Campylobacter*, odpowiedzialnych za zachorowanie jest określany w znaczącej liczbie przypadków - w 2010 około 81,3% i odsetek ten zwiększa się sukcesywnie w ostatnich latach.
3. W roku 2010 mieliśmy po raz pierwszy do czynienia z nierodzinnym i dość dużym ogniskiem spowodowanym przez pałeczki *C. jejuni*, które wystąpiło u dzieci przebywających w ośrodku wypoczynkowym na koloniach

Otrzymano: 14.04.2012 r.

Zaakceptowano do druku: 20.04.2012

Adres do korespondencji:

Dr Małgorzata Sadkowska-Todys

Zakład Epidemiologii

Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowe-go Zakładu Higieny

ul. Chocimska 24, 00-791 Warszawa

mtodys@pzh.gov.pl